

FUGLINSZKY RÉKA

fogalmazó

Pesti Központi Kerületi Bíróság

ANTI-SUIT INJUNCTION

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ PERLÉSI TILALOM ANGLIÁBAN,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A JOGINTÉZMÉNY
EURÓPAI JOGGAL VALÓ ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGÉRE

I. Bevezetés: vizsgált joghatósági kérdések

Az angolszász jogrendszer gondolkodásmódja, megoldásai egy kontinentális jogrendszerből érkező jogász számára olykor idegenül hatnak. A következő oldalakon az angol anti-suit injunction, a határokon átnyúló perlési tilalom nemzetközi eljárásjogi intézményét szeretném röviden bemutatni (II) két joghatósági kérdéshez kapcsolódóan, majd vizsgálom e jogintézménynek az Európai Unió Tanácsa 2000. december 22-i, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendeletéhez (a továbbiakban: Brüsszel I. rendelet) való viszonyát (III).

I/1. A forum shopping elleni fellépés

Az egyik joghatósági kérdés kiindulópontja a párhuzamos joghatóságból fakadó ún. forum shopping helyzet. Ha több állam bírósága jogosult eljárni, az eljárást kezdeményező fél a számára kedvezőbb eljárásjogi és/vagy anyagi jogi megfontolások alapján egyik vagy másik állam foruma mellett dönt. Közismert tény, hogy az amerikai forumot a discovery eljárás,¹ a contingency fee² a punitive damage³, vagy a class-

¹ Az amerikai eljárásjog által a tárgyalást megelőzően biztosított azon eszközök összessége, amelyek a szemben álló feleknek, illetve az eljárásban nem részes személyeknek dokumentumok és más bizonyítékok bemutatását teszi lehetővé. Összehasonlítva például az angol disclosure eljárással, ami csak bizonyítékok bemutatását teszi lehetővé, az eszközök jóval gazdagabb tárházával találkozhatunk, így

action⁴ egy kontinentális, illetve más angolszász bírósággal szemben a felperes számára előnyösebbé tehetik. Míg a forum shoppingot mind a kontinentális, mind az angolszász jogrendszer elutasítja; addig a párhuzamos eljárások megengedhetőségéről eltérően gondolkoznak. Az eljárást kezdeményező fél forumválasztásával szemben a kontinentális jogrendszer érdemben nem lép fel. Párhuzamos eljárások esetén „mechanikus” döntés születik: a megelőzés elvén (Prioritätsprinzip⁵; first in time, first in right) alapulva pusztán két dolgot mondanak ki a kontinentális nemzetközi magánjogi kódexek, és a témánk szempontjából releváns Brüsszel I. rendelet 27. cikke is. Egyrésztől leszögezi, hogy amennyiben azonos igényből származó, azonos felek között folyamatban lévő eljárásokról van szó, amelyeket különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, ebben az esetben a később felhívott bíróság az elsőként felhívott bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból köteles felfüggeszteni eljárását [Brüsszel I. rendelet 27. cikk (1) bekezdés]. Ha pedig az elsőként felhívott bíróság megállapítja joghatóságát, a később felhívott bíróság köteles ennek javára megállapítani saját joghatóságának hiányát [Brüsszel I. rendelet 27. cikk (2) bek.]. A megelőzési elv alkalmazása a párhuzamos eljárások tilalmához vezet, mivel az ítélt dolog (res iudicata) tilalmát időben kiterjesztve megfogalmazza a függő dolog (lis alibi pendens) tilalmát.

az írásban feltett kérdések, tanúk szóbeli esküje etc. Fellas, John: *Transatlantic commercial litigation and arbitration* –, Oxford University Press, H.n. (2004) 15. és 17.

² Az amerikai eljárásban a felperes joga arra, hogy az ügyvéd a kereset sikeres elintézéséig ellenszolgáltatás mentesen dolgozzék. Az angol jogban ismeretes hasonló, kevésbé nagyvonalú intézmény a conditional fee, ami szerint az ügyvéd az elsőfokú eljárásban az ügyfélnek egy fix összegű díjért dolgozik, ami kiegészül pernyertesség esetén egy szintén előre megállapított prémiummal. Fellas: i.m. 370.

³ Az amerikai tort law az ún. compensatory vagy actual damages mellett ismeri a punitive damages kategóriáját. Míg előbbi lényegileg a károkozó magatartás természetes és közvetlen eredményeként beálló károkat takarja, addig utóbbi büntető karakterű; ott ítéhető meg, ahol az alperes rosszindulatúan vagy különösen hanyag módon járt el. Fellas: i.m. 30.

⁴ A class action egy vagy több félnek biztosítja a jogot, hogy hasonló helyzetben lévő egyének „osztályának” képviselőjeként lépjen fel. Ez az amerikai megoldás olyannyira egyedülálló, hogy az angol jogban sem ismeretes analog intézmény. Fellas: i.m. 25. és 28.

⁵ Hau, Wolfgang Jakob: *Positive Kompetenzkonflikte im Internationalen Zivilprozessrecht* - Peter Lang Verlag; Frankfurt a.M., (1996) 207.

Egészen más gondolatmenetet követnek az angolszász bíróságok, amikor elismerik a párhuzamos eljárások létjogosultságát⁶ és egyben lehetőséget biztosítanak arra, hogy az eljárást kezdeményező fél perökonómiai, pertaktikai megfontolásainak jogszerűségét az ellenérdekű fél megkérdőjelezze. Erre két jogintézményt ismer a common law: az eljárás abbahagyására kötelezést (stay of proceedings) és a határon átnyúló perlési tilalmat (anti-suit injunction). Az első esetben, ha az eljárást kezdeményező fél angolszász fórumot hív fel a vitás kérdésben való döntésre, az ott alperesként szereplő fél hivatkozva arra, hogy az eljáró bíróságnak nincs szoros kapcsolata a jogvitával (forum non conveniens), az eljárás abbahagyását kezdeményezheti. Ennek az eljárási jogintézménynek az előnye abban áll, hogy a felhívott bíróság előtti eljárást szünteti meg, így nem sérti még indirekt módon sem más állam szuverenitását (lásd 1. sz. ábra: A stay of proceedings kibocsátása).⁷

Ha az alperesnek a stay of proceedings eszköze eleve nem áll rendelkezésre (mert nem angolszász bíróság előtt perelnek) vagy annak kibocsátását az eljáró bíróság megtagadta, de az utóbb felhívott, szintén joghatósággal bíró fórum angolszász, akkor az alperes e később felhívott fórumnál kezdeményezheti, hogy a külföldi eljárásban felperesként eljáró felet a bíróság tiltsa el az eljárás folytatásától, azaz bocsásson ki egy határon átnyúló perlési tilalmat, ha annak alább tárgyalt feltételei fennállnak.⁸

A határon átnyúló perlési tilalom indirekt módon az eljáró bíróság államának szuverenitását sérti (lásd: 2. sz. ábra: Az anti-suit injunction kibocsátása), mert az angolszász bíróság ilyenkor egy másik állam bírósága előtti perléstől tiltja el az előtte alperesként, ott

⁶ Bermann, George A.: The Use of Anti-suit Injunctions in International Litigation, in: Columbia Journal of Transnational Law (1990) Vol. 28, 589, 610; Smith, Lesley Jane: Antisuit Injunctions, Forum non Conveniens und International Comity, Recht der internationalen Wirtschaft (1993) 802, 803; Schmidt, Christian: Anti-suit injunctions im Wettbewerb der Rechtssysteme, Recht der internationalen Wirtschaft (2006) 492, 493; Lange, Dieter G.: Der Justizkonflikt zwischen den USA und Europa dargestellt am Beispiel des Falles „Laker“ 65-90., in: Walther J. Habscheid (Hrsg): Der Justizkonflikt mit den vereinigten Staaten von Amerika, Bielefeld (1986), Gieseking-Verlag, 81; Airbus Industrie v Patel [1998] 2 All ER 257, 264.

⁷ Maack, Martina: Englische antisuit injunctions im eurpäischen Zivilrechtsverkehr - Berlin, Duncker & Humblot (1999) 40.

⁸ A stay of proceedings és az anti-suit injunction bevethetőségéről két versengő^o angolszász jogrendszerű fórum esetében ld. még: Fellas: i.m. 369. skk

felperesként eljáró személyt, ami számos problémát vet fel, tartozzák ez a másik állam akár a kontinentális (lásd: III.2) akár az angolszász jogrendszerbe (lásd: II.3).⁹

I/2. A választottbírói kikötések kikényszerítése

Választottbírói (és jogválasztási) kikötéssel a felek éppen annak érdekében élnek, hogy az eljáró fórum kijelölésével (ún. forum planning) megelőzzék párhuzamos joghatóság esetén a fórumok közötti válogatást.¹⁰ Felmerül a kérdés, hogy az ilyen kikötés ellenére más fórum előtt megindított eljárás elleni fellépésre alkalmas eszköz-e az anti-suit injunction, ha azt a szerződéses kikötés ellenére mellőzött fórum joga egyébként ismeri?

Az angol bíróságok választottbírói kikötések kikényszerítésére 1911-től, a *Pena Copper Mines v Rio Tinto* ügy óta bocsátanak ki anti-suit injunctiót.¹¹ Azóta az e célból kibocsátott határon átnyúló perlési tilalmak száma egyre emelkedik, ami korántsem a szerződésben foglaltak teljesítésére való hajlandóság ilyen fokú csökkenésére vezethető vissza.¹² Sokkal inkább arról van szó, hogy kérdéses, a választottbírói kikötés érvényes, hatályos-e.¹³ Ennek eldöntése a konkrét jogvita előkérdésévé válik. Tovább árnyalja a képet, hogy az ilyen kikötés jogi természetéről is megoszlanak a vélemények. Azaz, ha meg is állapítja a bíróság, hogy a megsértett választottbírói kikötés érvényes és a jogvita tárgyára kiterjed annak hatálya, kérdéses marad,

⁹ Ambrose, Clare: Can anti-suit injunctions survive european community law? In: *International and Comparative Law Quarterly* (April 2003) Vol. 52, 401, 408; Maack: i.m. 24. sk.; Wilson, Maura E.: Let Go of That Case! British Anti-Suit Injunction against Brussels Convention Members, in: *Cornell International Law Journal* (2003) Vol. 36., 208, 216;

¹⁰ Ingenhoven, Thomas: *Grenzüberschreitender Rechtsschutz durch englische Gerichte*, Bn. 67., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden (2001) 274.

¹¹ Pengelley, Nicholas: The European Court of Justice, English Courts and the Continued Use of the Anti-suit Injunction in Support of Agreement to Arbitrate: *Through Transport v. New India* – in: *Journal of Private International Law*, 2006, Vol.: 2 No2, 397, 403; http://www.biicl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf utolsó letöltés 2008. szeptember 15-én, 19. pont.

¹² Steinbrück, Ben: The Impact of EU Law on Anti-suit Injunctions n aid of English Arbitration Proceedings – in: *Civil Justice Quarterly*, 2007, Vol. 26., 358, 359

¹³ Lásd: *Continental Bank NA v. Aekos Cia Naviera SA and others* (Hartley, ICLQ, 2000, 166, 170 skk) *Aggheliki Charis Compania Maritina SA v. Pagnan S.p.A.* (The *Angelic Grace*).

hogy vajon az ilyen kikötés megszegésének mi jogkövetkezménye. Ha a kikötésnek materiális kötőerőt tulajdonítunk, annak megsértése szerződésszegésnek minősül, ellenkező esetben nem fűződik hozzá szerződésszegés esetére kilátásba helyezett kártérítési kötelezettség. Míg az angol jog az előbbi felé hajlik,¹⁴ addig például a német jog megtagadja az ilyen kikötéstől az anyagi kötőerőt.¹⁵

II. Az anti-suit injunction

Az angol jog tehát mindkét vázolt joghatósági probléma megoldásának kulcsát az anti-suit injunction kibocsátásában látja. Az alábbiakban a jogintézmény történeti előzményét (II.1.), mai formáját és az elemzésnél is komoly segítséget nyújtó klasszifikációját (II.2.) mutatjuk be, végül a felmerülő jogi problémákat elemezzük (II.3.) a főbb csomópontok mentén haladva.

II/1. A jogintézmény kialakulása

Ennek az angolszász jogrendszerekben mindenütt jelenlévő, élő jogintézménynek a gyökerei a 15. századig nyúlnak vissza és fejlődése nagyjából három részre tagolható: a jogintézmény létrejöttésre a common court és az equity court versengése folytán, annak továbbfejlődésére a brit birodalmon belül és végül az anti-suit injunction nemzetközi szintéren való alkalmazására (horizontális tagolás).¹⁶

¹⁴ Hau: i.m. 198.

¹⁵ Dutta, Anatol – Heinze, Christian A.: Prozessführungsverbote im englischen und europäischen Zivilverfahrensrecht, Die Zukunft der anti-suit injunction nach der Entscheidung des Europäischen Gerichtshofs vom 27. April, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht (2005) Vol.13., 428., 444. (további utalásokkal a 91. lábjegyzetben); Ingenhoven: i.m. 273. Ugyanakkor: Lenzenbach, Markus: Antisuit Injunctions in England, Germany and the United States: Their Treatment Under European Civil Procedure and the Hague Convention, in: Loyola of Los Angeles International & Comparative Law Journal (1998) Vol. 20., 257., 290.

¹⁶ Airbus Industrie GIE v Patel and others [1998] 2 All ER, 257., 264.

A jogintézmény az equity bíróságok kezében common injunction név alatt eredetileg arra szolgált, hogy a common law bíróság előtt folytatott pereknek elejét vegye.¹⁷ Ha az equity bíróság által meghozott határozat címzettje a tilalom ellenére folytatta a common law bíróság előtt a perlekedést, azzal megsértette az equity bíróságot (contempt of court). Ezt az equity bíróság bíróság kiszabásával, személyes szabadság elvonásával, ill. vagyontárgyak elkobzásával büntethette. Különösen a személyes szabadság elvonását kifogásolták a hatáskörüket féltő common law bíróságok. I. János alatt a common law bírák a contempt of court miatt az equity bíróságok által elzárásra ítéltet a habeas corpus eljárásban szabadon bocsátották. A Coke és Ellesmere nevével fémjelezhető common law és equity law bírósági rendszer között zajló vita tisztázásával I. János Francis Bacont bízta meg egy, a kérdés kivizsgálására hivatott bizottság létrehozása mellett. A Bacon-bizottság véleménye szerint a common law bíróság megakadályozhatja az equity bíróság szabadságmegvonásra vonatkozó döntésének végrehajtását. Az Earl of Oxford ügy (1616)¹⁸ után a szabadságelvonás büntetésének végrehajtása elhalt, és a két jogág egységesítésével, az ún. equity remedies törvényben való szabályozásával [sec. 25 (8) Supreme Court of Judicature Act 1873], valamint a common injunction eltörlésével [sec. 24 (5) Supreme Court of Judicature Act 1873] a két bírósági ág versengése végetért.¹⁹

Az anti-suit injunction fejlődésének következő állomása a brit birodalom bíróságainak versengéséhez köthető. Mint a perlési tilalomhoz kapcsolódó, 1873-at követő joggyakorlat mutatja, ehhez a szakaszhoz köthető a jogintézmény határainak kialakítása, a meglehetősen széles mérlegelési jogkör szűkítése (ld.: *Bushby Vs Monday; Cohen vs. Rothfield* 1920).²⁰

E jogintézmény a 20. század második felére meghatározó jogintézménnyé vált nemzetközi magánjogi szintéren is, mind az angolszász államok egymás közötti, mind pedig a kontinentális államok bíróságai előtt zajló eljárások megakadályozására. Ezzel párhuzamosan

¹⁷ Wilson, *Cornell Int'l L.J.*, 208, 213.

¹⁸ Hau: i.m. 192.

¹⁹ Hartley, Trevor C.: *Antisuit Injunctions and the Brussels Jurisdiction and Judgements Convention*, in: *International and Comparative Law Quarterly* (2000) Vol. 49, 166, 168

²⁰ Kurth, Jürgen: *Inländischer Rechtsschutz gegen Verfahren vor ausländischen Gerichten*, *Schriften zum Internationalen Recht*, Band 44., Dunckler & Humblot (1989) 15-17.

megfigyelhető a jogintézmény egyfajta megsokszorozódása, azaz kialakulnak annak országspecifikus vonásai (vertikális tagozódás).²¹ A jogintézmény bemutatásánál a továbbiakban a nemzetközi szintéren alkalmazott angol anti-suit injunctionra szorítkozunk.

II/2. Meghatározások; az anti-suit injunction fajtái

Angliában az anti-suit injunction (korábbi nevén: injunction restraining or enjoining foreign proceedings) az 1981-es Supreme Court Act 37 § (1) bekezdésén alapuló, a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozó rendelkezés, ami a címzettjének ideiglenesen (interlocutory illetve interim) vagy véglegesen (final) megtiltja, hogy valamely külföldi bíróság előtt eljárást kezdeményezzen vagy folytasson le. Abban az esetben, ha az anti-suit injunction-t egy választottbírósági kikötés kikényszerítésére bocsájtják ki, akkor az interim anti-suit az 1996. évi Arbitration Act 44 § (1) bekezdése és (2) bekezdésének e) pontjának rendelkezésén alapul.²²

Egy antisuit-eljárás menete, az igénybevehető eszközök köre aszerint változik, hogy ideiglenes vagy végeleges, inter partes vagy ex parte eljárásról van-e szó. Ha a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátása sürgős, akkor az ún. ex parte-application [R.S.C., Ord. 29, r.1(2)] szerint jár el az angol bíróság, vagyis ha a külföldi fórum előtt alperesként eljáró fél az igényét valószínűsíti és a megfelelő okiratokat benyújtja, akkor még a keresetlevél (writ) egyidejű benyújtására sincs szükség, azt azonban a lehető leggyorsabban csatolni kell. Minden egyéb esetben az anti-suit eljárás a keresetlevél benyújtásával veszi kezdetét. Ekkor az esküvel megerősített biztosíték (affidavit) adására és az idézés vagy perbeli indítványnak az ellenérdekű féllel való közlésére (notice of motion or summons) is szükség van.

²¹ Amerikai Egyesült Államok: Smith, RIW, 802-809; Bermann: i.m. 589-631.; Swanson, Steven R.: Antisuit Injunctions in Support of International Arbitration, Tulane Law Review (2006-2007) Vol.81., 395-441; Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J., (1998) 260-265 Ausztrália: http://new.vicbar.com.au/pdf/CLESeminar_07042005.pdf utolsó letöltés 2008. június 3. 21:55, Kanada: Black, Vaughan: The Antisuit Injunction Comes to Canada, Queen's Law Journal (1988) Vol.13, 103-125.

²² A jogszabály elérhető a <http://www.jus.uio.no/lm/england.arbitration.act.1996/toc.html> honlapcím alatt.

A határon átnyúló perlési tilalomra vonatkozóan többféle csoportosítás is létezik, amelyek jelentős átfedést mutatnak. Két szempontból is érdemes a csoportosításoknak időt szentelni: a csoportosítás meghatározza egyrészt a perlési tilalom célját, másrészt az anti-suit eljárások eltérő mérlegelési szempontjait. A perlési tilalom funkciója ennek alapján valamilyen joghatósággal kapcsolatos magatartás, eljárási igazságtalanság kiküszöbölése. Attól függően pedig, hogy milyen konkrét célt (forum shopping megakadályozása, választottbírósági kikötés kikényszerítése) szolgál az anti-suit injunction, érvényesülnek eltérő szempontok és vizsgálódási módok a diszkrecionális döntésnél.

Maack a forum shopping megakadályozására irányuló anti-suit injunction, (választott)bírósági kikötés kikényszerítésére szolgáló anti-suit injunction, valamint az értelmetlen pervezetés (unconscionability) ellen fellépő anti-suit injunction között tesz különbséget.²³ Több szerző²⁴ átveszi az Airbus Industrie GIE vs Patel and others²⁵ ügyben az angol bíróság által felállított felosztást, amikor obligation based anti-suit injunction (választottbírósági kikötés kikényszerítésére szolgáló) és non-obligation based anti-suit injunction között tesz különbséget. Ez utóbbi fogalmat szokás tovább bontani az alternatív forum cases és a single forum case esetkörökre. Míg az előbbi esetben a klasszikus forum shopping helyzetről van szó, addig single forum case-ről beszélünk olyankor, amikor anyagi jogi szabályok miatt az ügyben eljárni lényegében kizárólag az a külföldi forum jogosult, amely előtt folyó eljárás felperese ellen az anti-suit eljárás irányul.²⁶

Hasonló felosztást közöl munkájában *Hau*²⁷ is, aki megkülönbözteti a convenience based anti-suit injunctiont (megfelel az előző csoportosításban a non-obligation based anti-suit injunction alternatív forum cases), az obligation based anti-suit injunctiont (ez megfeleltethető a non-obligation based anti-suit injunction single forum cases) valamint a policy based anti-suit injunctiont. Megint mások²⁸ a kibocsátás alapjául szolgáló jog alapján (equitable illetve legal right not to be sued abroad) határolják el a határon átnyúló perlési tilalmakat.

²³ Maack: i.m. 38-54.

²⁴ Ingenhoven i.m. 281.; Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J., (1998) 257., 267. sk.

²⁵ Airbus Industrie GIE v Patel and others [1998] All ER 257., 265.

²⁶ Dicey, Albert Venn/Morris, John Humphrey Carlile: The Conflict of Laws – London (2000), Sweet & Maxwell, 13. kiadás, 12-068; Ingenhoven: i.m. 285.

²⁷ Hau, i.m. 193.

²⁸ Dutta - Heinze, ZeuP (2005) 428., 440., 443.; Dicey & Morris, 12-059 (Utalnak arra, hogy ez a csoportosítás meghaladottá vált, további klasszifikáció szükséges.)

Az újabb szakirodalom az equitable illetve legal right not to be sued abroad fogalmat inkább leíró jelleggel használja. Jelen tanulmányban az Airbus-ügyben felállított csoportosítást vesszük alapul, mert az nem elméleti, hanem az elmélet által átvett, alapvetően a gyakorlat által kialakított rendszerezés.

II/3. Az anti-suit injunction alkalmazásának problémái

A határon átnyúló perlési tilalom két eleme tűnik problematikusnak. Elsőként az eljárásjogi igazságtalanság, visszaélés mibenlétének szokásjogi szempontjaival és azok mérlegelésével szükségképpen együttjáró bizonytalanságot kell megemlíteni (II.3.1.). Hasonlóképpen joggal merülnek fel kérdések az anti-suit injunction kikényszeríthetőségével, és ezáltal hatékonyságával kapcsolatban (II.3.2.). A felmerülő konkrét problémák a jogintézmény igazi gyengéjére mutatnak rá: habár a perlési tilalom címzettje szigorúan a külföldi fórum előtt felperesként eljáró személy, egy kontinentális jogrendszerből jövő jogász számára egyértelmű, hogy annak kibocsátása az eljáró bíróság államának szuverenitásába való közvetlen beavatkozással jár.

II/3/1. Az anti-suit eljárás során két lépésben döntenek annak kibocsátásáról (lásd bővebben: 3. sz. ábra: Az anti-suit injunction kibocsátásának modellje): az angol bíróságnak meg kell állapítania joghatóságát, fel kell tárnia a tág értelemben vett visszaélés mibenlétét. Hangsúlyos szerepe van az eljárásban a comity²⁹ elvnek, ezért erre külön kitérünk.

Az in personam jurisdiction meglétének követelménye azt jelenti, hogy az angol bíróságnak joghatósággal kell bírnia a külföldi eljárás felperese felett.³⁰ A joghatóságot megalapozhatja a külföldi eljárás felperesének angliai lakó- vagy tartózkodási helye, előzetes alávétési nyilatkozata (választottbírósági kikötés), illetve erre utaló későbbi

²⁹ A határon átnyúló perlési tilalom kibocsátásának korlátja, ami megköveteli, hogy az angol bíróság tekintettel legyen a tilalommal közvetlenül érintett államra és visszafogottan, körülményekkel, kivételes esetben bocsásson ki anti-suit injunctiónt (Lásd: II.3.1 pont végén).

³⁰ Dutta - Heinze, ZeuP (2005) 428., 438.

magatartása (perbebocsátkozása), valamint ha neki külföldön a keresetlevél kézbesíthető az angol polgári eljárásjog szabályai szerint.³¹

Erre az áttekinthető szabályozásra épül rá az európai jog vonatkozó építménye, aminek következtében az angol nemzetközi magánjogban gyökerező joghatósági szabályok annyiban érvényesülnek, amennyiben azt a Brüsszel I. rendelet joghatósági szabályai lehetővé teszik.³² Így az anti-suit injunction címzettjének angliai lakóhelye [Brüsszel I. rendelet 2. cikk (1) bekezdés] minden esetben, tartózkodási helye [Brüsszel I. rendelet 3. cikk] ellenben csak kivételes esetekben alapozza meg a joghatóságot. Mind valamely angliai bíróság javára szóló kikötés [Brüsszel I. rendelet 23. cikk], mind az angol bíróság előtti perbebocsátkozás [Brüsszel I. rendelet 24. cikk] érvényes joghatósági ok. A kézbesíthetőségre azonban nem alapíthatja joghatóságát az angol bíróság.

A joghatóság megállapítását követően foglalkozhat érdemben a bíróság a konkrét visszaélés feltárásával (tág értelemben vett oppression vizsgálata).³³ A visszaélésszerű magatartás kritériumai aszerint térnek el, hogy párhuzamos joghatóságból folyó (a), non-obligation based anti-suit injunction single forum case (b), vagy a választottbírósági kikötés kikényszerítésének (c) szándékával kezdeményezik a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátását.

ad a. A non-obligation based anti-suit injunction alternatív forum case, azaz az egyes államok joghatósági szabályai nyomán létrejövő párhuzamos joghatóságokból folyó viták (multi-fora dispute) esetén a visszaélésszerű magatartás megállapíthatóságának három konjunktív feltétele van. Először is Anglia ténylegesen és lényegi ponton kell kapcsolódjék a jogvitához (ún. natural forum követelménye). Másodsor az angol bíróságnak meg kell állapítania a szűk értelemben vett visszaélést. Végül vizsgálnia kell, hogy a külföldi fórum előtt eljáró felperes az őt ott megillető legitim előnyöket nem veszíti-e el egy angliai eljárás esetén.

³¹ Kurth: i.m. 29; Civil Procedure Rule (1998) Rule 6.20, amit "England's long arm statute"-ként is hívnak.

³² Maack: i.m. 36. sk.

³³ Inghoven: i.m. 280.

Az első feltétel az *Airbus Industrie GIE v Patel and others*³⁴ ügyben kristályosodott ki. A jogvita egy Bangaloreban 1990-ben szerencsétlenül járt Airbus A-320 körül forgott. A tényállás szerint a repülőszerencsétlenségben többek között megsérült egy indiai származású brit állampolgár. A hátramaradottak, illetve a túlélők keresetet indítottak három fórum előtt is: a pilótát alkalmazó cég és a bangalorei repülőterirányítás ellen a repülőszerencsétlenség helyszínén, Indiában; a repülő gyártó francia cég ellen annak székhelyén, Franciaországban; végül szintén a repülőgépet gyártó cég ellen az Egyesült Államokban. Ez utóbbi fórum előtt azért járhattak el, mert az amerikai jog számos joghatóságot megalapozó tényt ismer.³⁵ Jelen esetben a joghatóságot arra alapították, hogy az Airbus az egyik gépét egy texasi székhelyű cégnek adta el („are doing business in the USA”).

Az Indiában kezdeményezett eljárásban az Airbus a texasi eljárással való felhagyásra kérte kötelezni a felpereseket. Habár az indiai fórum kibocsátotta az anti-suit injuncciont, annak mégsem tudott érvényt szerezni, mivel a feleknek semmilyen kötődése nem volt Indiához: sem lakhelyük, sem vagyonuk nem volt Indiában. Az Airbus ekkor a brit állampolgárságú felperesekkel szemben Angliában a High Court előtt az indiai határozat elismerését és a brit állampolgároknak a texasi fórum előtti perléstől való eltiltását kezdeményezte, eredménytelenül. A Court of Appeal 1996-ban engedélyezte a fellebbezést, majd helyt adott az anti-suit injunccionnak. A jogeset több szempontból is mérföldkő a határon átnyúló perlési tilalmak történetében: míg ugyanis India és Franciaország kapcsolódott a jogvitához (ún. appropriate forum), addig Texasnak a kapcsolata formális volt (így Texas inappropriate forum volt).³⁶ Az alapelv az, hogy csak az ügyben közvetlenül érintett, ahhoz a legszorosabb és lényeges ponton kapcsolódó fórum (natural forum), illetve az üggyel legalább bizonyos fokú kapcsolatot felmutatni tudó fórum (appropriate forum) járhat el. Az pedig, hogy az érintett bíróság erélytelen, nem szolgálhat indokul ahhoz, hogy helyette egy másik bíróság járjon el.³⁷ A House of Lords úgy jellemezte az Airbus esetet, mint ami egyszerre klasszikus (mert újabb példa az in personam jurisdiction maximális kiterjesztésére)

³⁴ *Airbus Industrie GIE v Patel and others* [1998] 2 All ER, 257. skk.

³⁵ Schlosser, Peter: *Airbus Industrie GIE vs Patel and others – eine Urteilsanmerkung*, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* (1999) 115., 117.

³⁶ *Airbus Industrie GIE v Patel and others* [1998] 2 All ER, 257., 261.

³⁷ Fellas: i.m. 394.

és egyedülálló (mert példanélküli, hogy az angol bíróságot idegen joghatóság védelmére hívják fel) anti-suit injunction helyzet, és megtagadta a tilalom elrendelését.³⁸

A másodikként megjelölt feltétel, a szűk értelemben vett visszaélésszerű magatartás akkor állapítható meg, ha a külföldi eljárás - annak minden tényleges és jogi jellemzője alapján - az ott alperesként eljáró fél számára szokatlan mértékben sérelmes.

Ezt követi a harmadik feltétel, azaz annak vizsgálata, hogy milyen legitim előnyöktől esik el a külföldi eljárás megindítása vagy lefolytatása mellett döntő felperes, ha a határon átnyúló perlési tilalom miatt a külföldi eljárással felhagyni és egy angol bíróság előtt eljárni kényszerül. E kritérium vizsgálata során rendkívül körültekintően kell eljárnia a bíróságnak, mivel a felperes által élvezett legitim és illegitim előnyöket egy szűk mezsgye választja el egymástól.³⁹ Egy példával élve: a discovery eljárás, vagy a punitive damages önmagában nem alapozza meg az eljárási igazságtalanságot – noha az amerikai jog ezen intézményei kifejezetten hátrányosan érinthetik a külföldi eljárás alperesét, az anti-suit eljárás kezdeményezőjét.

ad b. A non-obligation based anti-suit injunction single forum case kiindulópontja az a jogi helyzet, amikor a külföldi eljárásban felperesként eljáró fél védelemét kizárólag a külföldi jog tudja biztosítani, mert az angol jogrendben nincs azonos vagy hasonló funkciót betöltő jogintézmény. Amennyiben valamely angol alapelv értelmében a külföldi eljárás felperese egyébként nem jogosult az ellenérdekű felet külföldön beperelni (legal right not to be sued abroad), akkor az angol bíróságnak kell döntenie, hogy a külföldi fórum előtti eljárásban a felperes vagy a másik fél érdeke erősebb-e.

A non-obligation based anti-suit injunction single forum case körében egyetlen jogesetet, a Laker légitársaság jogvitáját elemzi a szakirodalom.⁴⁰ A tényállás szerint az 1966-ban londoni székhellyel alapított és 1977-től a „Skytrain”-elnevezésű fapados légitársasággal mind nagyobb forgalomra szert tevő Laker Airways 1982-ben csődbe jutott. Nem sokkal a csőd bejelentése után a Laker Airways beperelte a

³⁸ Ingenhoven: i.m. 278. sk.

³⁹ Ingenhoven: i.m. 282. skk.

⁴⁰ British Airways Board v Laker Airways Ltd and others and conjoined appeals [1984] 3 All ER 39 skk. Elemzi még: Lange, 87-90; Fellas: i.m. 397-399.; Jasper, Dieter: Forum shopping in England und Deutschland, Duncker & Humblot; Berlin (1990) 87-89.

British Airways, a British Caledonian, a Lufthansa, és a Swissair légitársaságokat a District Court in Washington D.C. előtt kártérítési jogi sérelem és szándékos jogellenes magatartás miatt több mint 2 milliárd amerikai dollárt követelve. A Laker keresetét arra alapította, hogy a felsorolt légitársaságok között versenyjogba ütköző módon (szándékosan elkövetett deliktum, ill. a Sherman Act 1 és 2 § értelmében combination and conspiracy) került sor megállapodásra, aminek értelmében a versenytársak megkísérelték a Lakert megakadályozni a fapados járat indításához szükséges engedély megszerzésében (1). Majd később több légitársaság olyan áron utaztatott, hogy azzal a Laker ne tudjon hosszú távon lépést tartani (2), végül a Lakernek pénzügyei rendbehozatalára tett kétségbeesett kísérletét akadályozták meg azáltal, hogy nyomást gyakoroltak a hitelintézetekre (pl.: Midland Bankra) (3).

A Midland Bank (a Laker légitársaság fő hitelezője) 1982-ben nem volt még alperes az amerikai perben, ugyanakkor a csődbiztostól tudomása volt arról, hogy keresetkiterjesztést fontolgat ellene a Laker. Ezt megakadályozandó a bank perlési tilalom kibocsátását kezdeményezte a londoni High Court of Justice előtt, amit Mustill bíró kibocsátott majd Parker bíró fenntartott a főper kezdetéig. Az alperesként az amerikai bíróság előtt már perben álló légitársaságok a Midland Bank sikerén felbuzdulva maguk is anti-suit injunction kibocsátását kezdeményezték Angliában az amerikai eljárás leállítása érdekében. Az angol bíróság az amerikai eljárás ellen irányuló tilalmat először kibocsátotta, később azt ugyanazon bírák visszavonták, majd a légitársaságok kérelmére egy nappal később ismét kibocsátatták.

A Washington D.C.-beli District Court megállapította joghatóságát: e testület szerint a Laker légitársaság által felhívott amerikai bíróság volt a legalkalmasabb fórum az ügyben való döntésre (most appropriate forum).⁴¹ Ezenközben az angol bíróság – a Laker azon védekezése ellenére, hogy a határon átnyúló perlési tilalom őt az egyetlen fórumtól fosztaná meg, ami előtt igényét érvényesítheti – kibocsátotta a perlési tilalmat. A bizonyítási eljárás lefolytatására – ami az amerikai eljárás hangsúlyos eleme – az angliai perlési tilalmak miatt egyáltalán nem kerülhetett sor, így hónapokig állt a per.

⁴¹ A joghatóság (jurisdiction) és a megfelelő forum (appropriate forum) nem szinoním fogalmak. Valahely angolszász bíróság saját, illetve egy külföldi bíróság eljárásának természetét csak akkor vizsgálhatja, ha az ügyben egyébként joghatósága adott.

A patthelyzetet végül 1985 júliusában a British Airways küszöbönálló privatizációja miatt szorgalmazott egyezség oldotta fel.⁴²

Mivel a Laker keresete az amerikai versenyjogi szabályok megsértésén alapult és mivel az angol jog conspiracy-ra alapított keresetet nem ismer, így a Laker kizorítása tárgyában egyedül az amerikai bíróságnak volt joghatósága dönten.⁴³ Erre a kizárórolagosságra utal az esetcsoport elnevezése is: non-obligation based anti-suit injunction single forum dispute. Az angol bíróság ilyen esetekben csak akkor bocsáthat ki határon átnyúló perlési tilalmat, ha az annak kibocsátását kezdeményező felet valamely angol alapelv értelmében a külföldi eljárás felperese nem jogosult külföldön perelni. A gyakorlat oldaláról ez mindig valamilyen anyagi vagy eljárási kifogás formájában jelentkezik.⁴⁴ Ilyen esetben a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátását alaposan meg kell fontolni, mivel annak kibocsátása végső soron a jogvédelem megvonásával jár a külföldi eljárásban felperesként eljáró fél számára.⁴⁵

ad c. Az obligation based anti-suit injunction esetében a külföldi eljárás alperesének szerződéses kikötésen alapuló joga van arra, hogy az adott szerződésből eredő, meghatározott igényekről egy bizonyos bíróság döntsön (prorogáció), és egyetlen másik bíróság se járjon el (derogáció). Az angol terminológia ezt együtt a contractual right not to be sued abroad feltételnek nevezi.

Ennek kapcsán az angol bíróság először azt vizsgálja, hogy a választottbírósi kikötés érvényes-e és kizárólagosan egy adott angol bíróság javára szól-e. Érvényes és kizárólagos kikötés esetén anti-suit injunction kibocsátásnak főszabályszerűen helye van, kivéve, ha valamilyen körülmény ezt kizárja (test of good reason).⁴⁶ Ilyen körülmény az anti-suit injunction kibocsátását kezdeményező félnek az idegen fórum előtti perbebozsátkozása.⁴⁷ Ahogy az angol bíróság előtti perbebozsátkozás fentebb angol joghatóságot eredményezett, úgy annak mintegy tükörképeként az idegen bíróság előtti perbebozsátkozás

⁴² Lange: i.m. 83.

⁴³ British Airways Board v Laker Airways Ltd and others and conjoined appeals [1984] 3 All ER 39, 40.

⁴⁴ Ilyen lehet az estoppel in pais; promissory estoppel, election, waiver, standing by etc. Ingenhoven: i.m. 286.; Maack: i.m. 53.

⁴⁵ Kurth: i.m. 23.

⁴⁶ Ambrose, ICLQ (2003) 401., 407.

⁴⁷ Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J. (1998) 257., 271.

automatikusan a szerződésben korábban kikötött angol joghatóságot felülírva a kikötés ellenében felhívott bíróság joghatóságához vezet, és így ez anti-suit injunctiót kizárja. Hasonló gondolat húzódik meg az anti-suit eljárás megindításával való késlekedés miatt kibocsátani megtagadott anti-suit injunctió mögött: ha a külföldi eljárás alperese az anti-suit injunctió kezdeményezését taktikai megfontolásokból húzza-halasztja, az az ő terhére esik.⁴⁸ Szintén elutasítás lehet a következménye, ha a külföldi eljárásban alperesi pozícióban lévő fél meg sem kísérel a külföldi bíróság előtt joghatósági kifogást előterjeszteni.

A test of good reason körében kerül értékelésre az is, ha a perlési tilalom kibocsátását kezdeményező felet megilletné ugyan az anti-suit injunctió, de a jogvita egyéb részeinek elbírálására – például egy másik kikötés, vagy más joghatósági szabályok okán - más fórum jogosult és nagyobb érdek fűződik ahhoz, hogy egy bíróság bírálja el az egymással összefüggő igényeket, mint ahhoz, hogy a választottbírósági kikötésnek érvényt szerezzen az angol bíróság (v.ö.: *Donohue v. Armco Inc and others*).⁴⁹

Végül szintén a test of good reason körében kerül értékelésre az is, ha az állam, melynek bírósága előtt folyó eljárást az anti-suit injunctió érinteni fogja, a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt ENSZ Egyezményben (a továbbiakban: New York-i Egyezmény) részes állam.⁵⁰ Ha a New York-i Egyezményben részes államról van szó, akkor a 2. cikk (3) bekezdése szerint: Az egyik fél kérelmére bármely Szerződő Állam bírósága választottbírósági eljárásra utasítja a feleket, ha olyan ügyben indítottak pert előtte, amelynek tárgyában a felek a jelen cikk értelmében megállapodást kötöttek, kivéve, ha megállapítja, hogy az említett megállapodás semmis, hatálytalan vagy nem teljesíthető.

Az 1958-as New York-i Egyezmény tehát kifejezetten csak arról az esetről szól, amikor a felhívott külföldi bíróság előtt az alperes a választottbírósági kikötésre alapítottan joghatósági kifogást tesz. Témánk szempontjából az eset ellentétpárja az érdekes: amikor az alperes nem él a már megindult eljárásban joghatósági kifogással, hanem azt az angol bíróságot keresi meg az eljárásjogi igazságtalanság rendezésének igényével, amelynek illetékességi területén a felhívni

⁴⁸ Inghoven: i.m. 291.

⁴⁹ *Donohue v. Armco Inc and others* [2002] 1 All ER 749.

⁵⁰ Az Egyezményt hazánk az 1962:25 tvr-rel ültette át a magyar jogba.

elmulasztott választottbíróóság van.⁵¹ Kérdéses, hogy a New York-i Egyezmény 2. cikk (3) bekezdése alapján kibocsátható-e a határon átnyúló perlési tilalom vagy sem. Érvelhetünk úgy, hogy ennek nincs akadálya - mi több, egy határon átnyúló perlési tilalom előmozdítja a New York-i Egyezmény érvényesülését, azaz annak akár a joghatósági kifogás megtételétől függetlenül helye lehet; az anti-suit injunction egy quasi alternatív eszköz a választottbíróági kikötések kikényszerítésére. Érvelhetünk azonban úgy is, hogy anti-suit injunction kibocsátására mindaddig nem kerülhet sor, amíg a felhívott rendes bíróság a 2. cikk (3) bekezdésben előírt kötelezettségének nem tett eleget és nem utasította a feleket az általuk szerződésben vállalt választottbíróági útra (relatív tilalom).⁵² Végül érvelhetünk úgy is, hogy a New York-i Egyezményben részes állam valamely bírósága előtt folyó eljárás felperese ellen nincs helye e jogintézmény alkalmazásának, mivel a New York-i Egyezmény kizárólag a felhívott fórum előtt való fellépés lehetőségét ismeri; az anti-suit injunction pedig nem egyeztethető össze annak szellemével (abszolút tilalom).

Ha az angol bíróság semmi ilyen körülményt nem tud megállapítani, azaz a kérelem kiállja a test of good reason próbáját, akkor kibocsátja a határon átnyúló perlési tilalmat az erre irányuló kérelemnek megfelelően.

Ahogy e pont bevezetőjében röviden szó volt róla, az angolszász bíróságok bizonyos esetekben vizsgálják, hogy az anti-suit injunction kibocsátása mennyiben egyeztethető össze a comity szellemével.⁵³ A határon átnyúló perlési tilalom kibocsátására akkor kerül sor, ha az angol bíróság a jogvitához közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik.⁵⁴ A comity fogalma lényegében az anti-suit injunction belső korlátjának tekinthető, ami mélyen gyökerezik az angolszász, elsősorban amerikai jogi gondolkodásban, de a kontinentális jogi gondolkodás számára bizonytalan körvonalú fogalom.

A comitas gentium (international comity) jogelméleti indíttatású fogalom. Egyes jogtudósok⁵⁵ *Ulrich Huber* területi elvéhez kötik annak megjelenését, más kutatók⁵⁶ *Jean Bodint* tekintik az elmélet

⁵¹ Schlosser, Peter: *Anti-suit injunctions zur Unterstützung von internationalen Schiedsverfahren, Recht der internationalen Wirtschaft* (2006) 486-487.

⁵² Inghoven: i.m. 292.

⁵³ Dutta-Heinze, ZEuP (2005) 428., 446.

⁵⁴ *Airbus Industrie GIE v Patel and others* [1998] 2 All ER, 257., 270.

⁵⁵ Így: Schlosser, IPRax (1999) 115, 116 további utalásokkal.

⁵⁶ Például: Schmidt, RIW (2006) 492., 496. skk.

megalapozójának. Kiindulópontja, hogy a nemzeti törvények érvényessége csak a mindenkori ország területére korlátozódik, ugyanakkor a jogszolgáltatás a külföldi elemet is tartalmazó ügyekben átlépheti a határokat. Ilyen esetekben a külföldi személyekkel, idegen államokkal szemben a barátságosság, udvariasság követelményeinek eleget téve kell fellépni.

Ma a comity elsősorban a klasszikusnak mondható forum shopping, azaz a non-obligation based anti-suit injunction alternatív forum cases helyzetben jut szerephez.⁵⁷ Itt a comity elv azt követeli meg, hogy az angol bíróság a jogvitával a legszorosabb kapcsolatot tudja felmutatni. Single forum case esetén, ahol a kibocsátott határon átnyúló perlési tilalom annak címzettjét az igényérvényesítésre egyedül szóbajjövő bíróság előtt való eljárástól tiltja el, a comity elv a jogintézmény visszafogott és az érdekek kellő mérlegelésén alapuló körültekintő, kivételes alkalmazását írja elő.⁵⁸ A bírósági, választottbírósági kikötések kikényszerítését szolgáló határon átnyúló perlési tilalmak esetében a comity elv nem érvényesül - ott a felek megállapodása felülírja ezt a követelményt.⁵⁹

II/3/2. Nemcsak az anti-suit injunction jogi természete, kibocsátása, hanem annak végrehajtása is számtalan kérdést vet fel.

Ha a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátására irányuló eljárás alperese nem tesz eleget az anti-suit injunction-nek, úgy ezzel a magatartásával megsérti az eljáró angol bíróságot (contempt of court), amely szankcióként pénzbírságot (fine); vagy letöltendő szabadságvesztést (committal) [R.S.C., Ord. 45, r.5(1) i.V.m R.S.C., Ord. 52, r.1,4] szabhat ki rá.⁶⁰ Ha az alperes még átmenetileg sem tartózkodik Angliában, de van valamilyen vagyontárgya ott, akkor az anti-suit

⁵⁷ Fellas: i.m. 394.

⁵⁸ V.ö.: Caution is clearly very necessary where there is no remedy in the English court in respect of the cause of action which, if the facts be proved, is recognised and enforceable by the foreign court. *British Airways Board v Laker Airways Ltd and others and conjoined appeals* [1984] 3 All ER 39,57; These single forum cases demonstrate that any limiting principle requiring respect for comity cannot simply be expressed by reference to the question whether the English court may be the natural forum for the dispute. *Airbus Industrie GIE v Patel and others* [1998] 2 All ER, 257, 268.

⁵⁹ *Ingenhoven*: i.m. 286.

⁶⁰ *Kurth*: i.m. 32.

injunction eljárásában felperesként eljáró fél kérelmére (ún. writ of sequestration) a vagyontárgy, vagy vagyon elkobozható.

Szembeötlő a jogintézmény gyengéje, ha az alperes nem Angliában él, vagy nem tartózkodik ott és vagyonnal sem rendelkezik az országban, ekkor a szigetországban való közvetlen végrehajtás ugyanis gyakorlatilag lehetetlen. Ezt némiképp ellensúlyozzák az anti-suit injunction megsértéséhez fűződő közvetett gazdasági hátrányok: az anti-suit injunctionnek eleget nem tévő fél csak nehézségekkel juthat hitelhez az angol pénzpiacokon, hajója nem futhat be angol kikötőbe, etc.⁶¹ Természetesen a közvetlen jogi hátrányok hiányát kompenzáló közvetett gazdasági következmények nem sokat nyomnak a latba, ha a tilalom címzettje természetes személy és/vagy nem az angol gazdasági élet egy állandó szereplője.

Jó példa erre a Philipp Alexander Securities and Futures v. Bamberger and others⁶² ügy, ahol az angol brókercég, a PASF ellen a London javára szóló választottbírói kikötés ellenére a cég németországi ügyfelei német bíróságok előtt kezdeményezték eljárást. A német bíróságok arra hivatkozva, hogy a választottbírói kikötés érvénytelen (mert a tőzsdén kötött határidős ügyletek kockázatáról nem világosították fel az ügyfeleket), de mégis érvényes is lenne, annak hatálya akkor nem terjedne ki a szóbanforgó jogvitára (mert a pertárgy értéke meghaladja az £50.000-ot), megállapították joghatóságukat. A PASF az angol bíróságtól egykori német ügyfelei ellen anti-suit injunction kibocsátását kérte, amely helyt adott a kérelemnek. A kibocsátott anti-suit injunction azonban hatástalan maradt, mivel semelyik ellenérdekű félnek sem volt kapcsolódási pontja Angliához.

Az előző bekezdésből következik, hogy életszerű az a szituáció, amikor a határon átnyúló perlési tilalomnak Anglia határain kívül kell érvényt szerezni. Itt a válaszunkat ketté kell bontani aszerint, hogy az az ország, amelyben a hozott intézkedést elismertetni és végrehajtani kívánják, common law vagy civil law jogrendszerű ország-e. Míg előbbi esetben az anti-suit injunction elismerése, kikényszerítése valószínűsíthető; addig az utóbbi esetben korántsem lehet ilyen egyértelmű választ adni. Ahogy az a Philipp Alexander Securities and Futures v. Bamberger and others jogesetnél is egyértelműen megmutatkozott, sokszor már az anti-suit injunction kézbesítése is kérdéses. A kontinentális jogrendszerű országok a polgári és

⁶¹ Ingenhoven: i.m. 325.

⁶² Elemzi: Maack: i.m. 30.

kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény⁶³ (a továbbiakban: Hágai Kézbesítési Egyezmény) 13. cikkének (1) bekezdésére, azaz az ordre public klauzulára hivatkozva korábban már az anti-suit injunction kézbesítését is megtagadták. 2001. május 31-én azonban hatálybalépett az Európai Unió Tanácsának 2000. május 29-i, a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK rendelete (a továbbiakban: Európai Kézbesítési Rendelet), amit a polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amennyiben bírósági és bíróságon kívüli iratokat kell továbbítani az egyik tagállamból a másikba. Mivel az Európai Kézbesítési Rendelet 20. cikk (1) bekezdése értelmében e jogszabály a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben elsőbbséget élvez a tagállamok által kötött többoldalú megállapodások (itt a Hágai Kézbesítési Egyezmény külön is nevesítve van) rendelkezéseivel szemben, ezért ma az anti-suit injunction kézbesítésére az Európai Unión belül lényegében ezen rendelet alapján kerül sor. Mivel az Európai Kézbesítési Rendelet a bírósági irat kézbesítésének megtagadását csak abban az esetben teszi lehetővé, ha az irat bizonyos alaki követelményeknek nem tesz eleget, így az anti-suit injunction kézbesítése gyakorlatilag nem ütközhet akadályba.⁶⁴

Ha a kézbesítés megtörténik, a következő lépcsőfokot a határon átnyúló perlési tilalom elismerése és végrehajtása jelenti.⁶⁵ A Brüsszel I. rendelet III. fejezete rendelkezik a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. A Brüsszel I. rendelet 32. cikke alapján határozatnak tekintendő valamely tagállam bírósága által hozott bármely határozat, elnevezésére való tekintet nélkül, beleértve az ítéletet, a végzést, fizetési meghagyást vagy végrehajtási intézkedést, valamint a költségeknek és kiadásoknak bírósági tisztviselő általi meghatározását. A szakirodalomban heves viták folynak a kérdésről, vajon az anti-suit injunction a határozat fogalma alá szubszumálható-e vagy sem.⁶⁶ E vita

⁶³ A magyar jogba a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről és a nemzetközi kézbesítést szabályozó egyes törvények módosításáról szóló 2005. évi XXXVI. törvény ültette át.

⁶⁴ Hasonló eredményre jut.: Schmidt, RIW (2006) 492, 495.

⁶⁵ Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J., 1998, 257, 321.

⁶⁶ Lásd erről bővebben további utalásokkal és a főbb irányzatok bemutatásával: Maack: i.m. 149-153.

gyakorlati relevanciája csekély, hiszen mégha a perlési tilalom határozatnak minősül is, akkor sem biztos, hogy elismerésre, majd végrehajtásra sor kerül. Az elismerés ugyanis megtagadható a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pontja értelmében, ha az elismerni kért határozat ellentétes az érintett tagállam közrendjével (*ordre public*), illetve a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 3. pontja értelmében is, ha az összeegyeztethetetlen az azonos felek közötti jogvitában, abban a tagállamban hozott határozattal (pl.: közbenső ítélet), amelyben az elismerést kéri.

Az elrendelt határon átnyúló perlési tilalomnak külföldön érvényt szerezni azonban nemcsak közvetlenül, az elismerés és végrehajthatóvá nyilvánítás útján lehet. Az indirekt módot az anti-suit injunction ellenében meghozott külföldi ítélet Angliában való elismerésének és végrehajtásának megtagadása jelenti.⁶⁷ Így az angol bíróság a *Philipp Alexander Securities and Futures v. Bamberger and others* ügyben hozott döntésének indoklásában, ahol a bíróság a PASF kezdeményezte negatív megállapítási keresetet elutasította, leszögezte: az anti-suit injunction figyelmen kívül hagyásával hozott külföldi ítéletet Angliának nem áll módjában végrehajtani, mert az az angol *ordre public* klauzulába ütközik. Az anti-suit injunction kapcsán az *ordre publicra* tett megállapítások kijelölik a további vizsgálódás lehetséges irányait.

III. Az anti-suit injunction összeegyeztethetősége az európai joggal

Sokáig elképzelhetetlennek tűnt, hogy Anglia és az Európai Unió viszonyában az anti-suit injunction bármiféle problémát vessen fel. Ezt két érv látszott alátámasztani. Egyrészt az, hogy nincs olyan lényeges különbség a kártérítés mértéke, a perköltség vagy akár a bizonyítás lefolytatása tekintetében az angol jog és a kontinentális jogok között, ami a joghatósági konfliktus veszélyét előrevetítené. Másrészt ez ellen szólt, hogy Anglia részese a Lugano-i Egyezménynek,⁶⁸ ill. a Brüsszel I. rendeletnek szintén.⁶⁹

⁶⁷ Ingenhoven: i.m. 328.

⁶⁸ A Luganói Egyezményt az 1988. szeptember 16-án kötötték az akkori tagállamok az EFTA államokkal szintén a joghatóság és a bírósági határozatok végrehajtás rendezésének szándékával a polgári és kereskedelmi ügyekben, így az tulajdonképpen egy, az 1968-as Brüsszeli Egyezménnyel párhuzamos egyezmény.

⁶⁹ Maack: i.m. 25.

A '90-es évekre az angol bíróság egy sor olyan döntést⁷⁰ hozott, amelyben más uniós tagállam bírósága előtt folyó eljárás felperese ellen anti-suit injunctiont bocsátott ki. Az angol jog és a Brüsszel I. Rendelet viszonya sokáig rendezetlen volt; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárások keretében viszonylag későn értelmezhetette az angol és az uniós jog egymáshoz való viszonyát. Az alábbiakban a Bevezetőben felvázolt két joghatósági problémához kapcsolódóan az Európai Bíróság úttörő döntésein keresztül mutatjuk be a határon átnyúló perlési tilalomnak az európai joggal való konfliktusát.

III/1. Turner v. Grovit - A forum shopping elleni fellépés

Az angol határon átnyúló perlési tilalomnak az európai joggal való konfliktusában két forgatókönyv lehetséges: az angol forumot, amely az anti-suit injunction ki kívánja bocsátani vagy másodikként, vagy elsőként hívták fel.⁷¹ Arra az esetre, ha az angol bíróságot másodikként hívták fel és az elsőként felhívott bíróság megállapítja joghatóságát, a Brüsszel I. Rendelet 27. cikkének (1) bekezdése egyértelmű utasítást ad: az elsőként felhívott köteles eljárni, a később felhívott bíróság pedig köteles ennek javára megállapítani saját joghatóságának hiányát. Ebből véleményem szerint logikusan következik, hogy ha nincs védendő joghatóság, akkor nem lehet helye a részben a joghatóság védelmének eszközeként számontartott határon átnyúló perlési tilalom kibocsátásának sem. A második esetben, ahol – mint a *Turner v. Grovit* ügynél is - éppen hogy az angol bíróság volt az elsőként felhívott, az angol bíróság köteles gyakorolni joghatóságát. A kérdés az, hogy az európai jog megengedi-e e joghatóság védelmében anti-suit injunction kibocsátását, illetve, hogy szükség van-e egyáltalán rá. Az alábbiakban ezeket a kérdéseket fogjuk körüljárni.

Gregory Paul Turner 1990-ben lépett jogászként egy, a Chequepoint csoportba tartozó cég alkalmazásába; szerződésének megfelelően Londonban dolgozott. *Turner* urat 1997 decemberében

⁷⁰ *Marc Rich & Co AG v. Società Italiana Supianti XX (The Atlantic Empear); Continental Bank NA v. Aekos Cia Naviera SA and others; Aggheliki Charis Compania Maritina SA v. Pagnan S.p.A. (The Angelic Grace); Bankus Trust v. RSG Editori; Philipp Alexander Securities and Futures v. Bauterger and others; Toepfer Int GmbH v. Société Cargill France; Fort Dodge Animal Health Ltd v. Akzo Nobel NV and Intervet International BV; Boston Scientific Corporation v. Cordig.*

⁷¹ *Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J. (1998) 257, 311.*

átmenetileg Madridba a Harada Ltd.-hez, a Chequepoint csoport spanyol tagjához irányították, ahol 1998 februárjában benyújtotta lemondását. 1998 márciusában Turner kártérítési keresetet nyújtott be az angol Employment Tribunalnál tisztességtelen elbocsátásra hivatkozva.⁷² Állítása szerint az őt átvevő Harada Ltd., illetve az őt átadó Chequepoint UK visszatartotta Angliában, illetve Hollandiában az alkalmazottak fizetési és biztosítási hozzájárulását, és az így felhalmozott pénzeszközöket saját üzletébe forgatta vissza. Turner úr feladata ennek az eljárásnak a leplezése lett volna, amit ő nem tudott vállalni, ezért megváltak tőle.⁷³ A Chequepoint joghatósági kifogással élt az angol munkaügyi bíróság előtt, mely kifogást első és másodfokon is elutasította a bíróság és helyt adott *Turner* keresetének. Kifogásának elutasítása után a Chequepoint Spanyolországban kártérítési keresetet nyújtott be *Turner* ellen munkavállalási szerződésének megszegésére alapítottn. *Turner* úr vitatta a joghatóságot, megtagadta a perbebocsátkozást és az angol munkaügyi bíróságtól anti-suit injunction kibocsátását kérte a Chequepoint ellen. Az 1999-ben kibocsátott perlési tilalom hatására a Chequepoint végül visszavonta keresetét Spanyolországban, de a House of Lords előtt jogvorvoslattal élt arra hivatkozva, hogy Turnernek joghatósági kifogással a spanyol bíróság előtt kellett volna élnie és az anti-suit injunction nem egyeztethető össze a Brüsszeli Egyezmény⁷⁴ szellemével.⁷⁵ A House of Lords előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Bíróságnál, és azt a kérdést intézte a luxembourgi székhelyű intézményhez, vajon összeegyeztethető-e a Brüsszel I. rendelettel egy anti-suit injunction kibocsátása egy olyan fél ellen, aki a külföldi forum előtti eljárás megindítása vagy folytatása során rosszhiszeműen, azzal a szándékkal és céllal jár el, hogy az angol eljárást zavarja, hátráltassa.

Lord Hobhouse három érveléssel kívánta alátámasztani az angol álláspontot. Először rendszertani szempontból értelmezte a Brüsszel I. rendeletet és megállapította, hogy abban a semmi nincs, ami kifejezetten kizárná egy angol bíróság anti-suit injunction kibocsátására irányuló jogosultságát. Másodsor, azt a klasszikus angolszász érvet hozta fel, hogy ez az intézkedés nem jelent döntést a külföldi bíróság

⁷² *Turner v Grovit and others* [2000] 1 Q.B. 345. skk.

⁷³ Hartley, ICLQ (2000) 166, 166.

⁷⁴ Az Európai Közösség 1968-ban elfogadott, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló brüsszeli Egyezmény a Brüsszel I. Rendelet előzménye.

⁷⁵ Hartley, ICLQ, 2000, 166, 168k.

joghatóságáról. Végül úgy érvelt, hogy a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátása az angol eljárásjogra tartozik. A Brüsszel I. rendelet mindaddig nem lehet hatással a nemzeti eljárási jogokra, amíg az adott szabály, jogintézmény nem befolyásolja hátrányosan az európai jog érvényesülését. Az anti-suit injunction nemhogy nem akadályozza, de elősegíti az európai jog célkitűzéseinek (lis alibi pendens, res judicata, forum shopping ellen való fellépés etc.) hatékony érvényesülését.⁷⁶

Az Európai Bíróság a Turner v Grovit⁷⁷ ügyben az előterjesztett érvekre összességében reagálva leszögezte, hogy egyetlen tagállam sem tilthat el egy, a Brüsszel I. Rendelet értelmében joghatósággal bíró másik tagállam bírósága előtt eljárni kívánó személyt az eljárás megindításától vagy folytatásától, még akkor sem, ha az anti-suit eljárásban alperesként szereplő fél egyébként rosszhiszeműen járt el e másik tagállam előtti eljárásban. Ítéletében a Bíróság a következő megállapításokkal támasztotta alá döntését:

A Brüsszeli Egyezmény az egymás jogrendszerébe és igazságszolgáltatásába vetett kölcsönös bizalmon (mutual trust) alapszik (ítélet 24. pont). Ennek a bizalomnak lényeges eleme, hogy az államok a Brüsszeli Egyezményt ugyanúgy értelmezik és alkalmazzák (ítélet 25. pont).

A Brüsszeli Egyezmény csak kivételes esetben [pl.: Brüsszeli Egyezmény 28. cikk (1) bekezdés] teszi lehetővé egy másik tagállam joghatóságának vizsgálatát (ítélet 26. pont). E kivétel körén kívül valamely felet egy másik tagállam bírósága előtt folyó ügyben való eljárástól eltiltani nem lehet, mert az az érintett tagállam joghatóságába

⁷⁶ Ambrose, ICLQ (2003) 401., 410.; Dickinson, Andrew: A Charter for Tactical Litigation in Europe? – in: Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly, 2004, Vol.: 51, 273, 274.

⁷⁷ C-159/02 [2004]

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=hu&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&typeord=ALLTYP&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=C-159%2F02&ydatefs=&mdatefs=&ddatefs=&ydatefe=&mdatefe=&ddatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Keres%C3%A9s> utolsó letöltés 2008-08-28, elemzi: Dutta/Heinze, ZEuP, 2005, 428, 428; Ambrose, ICLQ, 2003, 401 skk; Kruger, Thalia: The Anti-Suit Injunction in the European Judicial Space: Turner v Grovit – in: International and Comparative Law Quarterly (2004) Vol. 53, 1030, 1030 skk.

való beavatkozás, s mint ilyen az Egyezmény szellemével összeegyeztethetetlennek tekintendő (ítélet 27. pont).

Az Európai Bíróság elutasította azt az angol érvelést, miszerint a beavatkozás csak közvetettnek tekinthető és az közvetlenül nem a másik tagállam bírósága ellen irányul (ítélet 28. pont). A Bíróság arra is felhívta a figyelmet, hogy mégha igaz is az állítás, miszerint a határon átnyúló perlési tilalom egyfajta eljárási intézkedésként a kibocsátó angol bíróság előtt folyamatban lévő eljárás védelmére szolgál, a nemzeti eljárási jog részének tekintett intézkedés akkor sem akadályozhatja a Brüsszeli Egyezmény érvényesülését a gyakorlatban (ítélet 29. pont).

A Bíróság elvetette azt az érvet is, hogy a határon átnyúló perlési tilalom az Egyezmény céljainak elérését segíti elő, mivel az maga is újabb kollíziós jogi problémákhoz vezethet (ítélet 30. pont). Az anti-suit injunction kibocsátását még az sem indokolhatja, hogy az egy rosszhiszeműen perlekedő felet igyekszik távoltartani az idegen forumtól (ítélet 31. pont).

A Brüsszeli Egyezmény, illetve a Brüsszel I. rendelet kimondatlanul is azon a feltevésen alapul, hogy az egyes tagállamok jog- és igazságszolgáltatása egyenrangú.⁷⁸ Az Európai Unió Bírósága ezt fogalmazta meg akképpen, hogy az Európai Unió a tagállamok jogrendszerébe és igazságszolgáltatásába vetett kölcsönös bizalom alapján áll. A mutual trust elve tovább megy, mint az angolszász nemzetközi magánjogi gondolkodás alapját képező comity, mert nem csak egy másik állam joghatóságának tiszteletbentartását követeli meg, hanem egyenesen annak feltétel nélküli elfogadását.⁷⁹ E kölcsönös bizalom nem ér véget ott, ahol az európai jog közvetlen szabályai végződnek és a nemzeti szabályok kezdődnek, mert a tagállamoknak kötelességük nemzeti (eljárási) jogukat úgy alkalmazni, hogy a kölcsönös bizalmon alapuló uniós jog hatékonyságát az ne befolyásolja (effet utile-ely).⁸⁰ Teljesen mindegy, hogy az angol bírák milyen tiszteletteljesen fogalmazzanak, az anti-suit injunction végső soron a külföldi, másik uniós bírósággal szembeni bizalmatlanságot szimbolizálja, ami ellentétes a Brüsszel I. rendelet szellemével.⁸¹

⁷⁸ Rauscher, Thomas: *Europäisches Zivilprozeßrecht, Kommentar*, Bd 1; 2. Aufl., München, Sellier. European Law Publishers, XXVII, (2006) Einleitung Brüssel I-VO Rn. 11.

⁷⁹ Lásd Kruger, ICLQ (2004) 1030, 1035; Schmidt, RIW (2006) 492, 496 skk.

⁸⁰ Steinbrück, CJQ (2007) 358, 364.

⁸¹ Ambrose, ICLQ (2003) 401, 414.

III/2. The Front Comor - A választottbíróági kikötések kikényszerítése

Miután az Európai Bíróság nem ismerte el a forum shoppinggal szemben való fellépés érvényes eszközeként az anti-suit injunction-t, kérdésessé vált, hogy annak másik alkalmazási területén, a választottbíróági kikötések kikényszerítésének körében vajon meg fogja-e tűrni vagy pedig az Európai Unió tagállamainak viszonyában teljesen a perifériára szorítja. A bizonytalanságot tovább erősítette, hogy az európai joggal foglalkozó jogirodalom megosztott ateckintetben, hogy egyáltalán a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik-e a választottbíróági kikötés megsértésével külföldön indított eljárás ellen elrendelt anti-suit injunction, vagy sem.⁸²

A választott bírászkodásra a Brüsszel I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés d) pontja értelmében nem terjed ki a Brüsszel I. rendelet tárgyi hatálya. Ez a látszólag egyértelmű megfogalmazás a választott bírászkodás tisztázatlan fogalma miatt vezethet egy-egy konkrét jogvita megoldása során homlokegyenest ellentétes eredményre. A választott bírászkodás fogalmát restriktíven értelmezők körében ugyanis a fogalom csak magát a választottbíróági eljárást és az annak során hozott döntéseket takarja; míg a kiterjesztő értelmezés szerint ilyennek kell tekinteni minden, a választottbíróági eljárással kapcsolatos döntést, tehát az olyan, akár más, rendes bíróság által hozott határozatot is, amely érint valamely választottbíróági eljárást.⁸³ Ha a megszorító álláspontot követjük, akkor az anti-suit injunction nem minősül választottbíróági eljárás során hozott döntésnek és a Brüsszel I. rendelet tárgyi hatálya kiterjed rá, akkor pedig érvényesek rá az előző pontban tett megállapítások; ha ellenben a kiterjesztő állásponttal azonosulunk, akkor az anti-suit injunction kikerül a Brüsszel I. rendelet hatóköréből.

A választottbíróági eljárás fogalmának kétféle értelmezése tetten érhető magában az angol bírósági gyakorlatban is. A *Toepfer International GmbH v. Molino Boschi Srl* ügyben *Lord Mance* úgy foglalt állást, hogy az anti-suit injunction nem kezelhető a Brüsszeli Egyezmény 1. cikk (4) bekezdése [Brüsszel I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés d) pontja] alóli kivételként, mivel a választott bírászkodás

⁸² Ambrose, ICLQ (2003) 401, 419.

⁸³ Maack: i.m. 140. skk;

védelmére elrendelt perlési tilalom nem a védeni kívánt választottbíróági eljárás szerves része. Annak célja sokkal inkább a folyamatban lévő külföldi eljárás elleni fellépés, mintsem egy választottbíróági eljárás lehetővé tétele.⁸⁴ Ezzel szemben *Colman* bíró a *Toepfer International GmbH v. Cargill France S.A.* jogvitában a választottbíróági kikötés védelmére kibocsátott anti-suit injunctiónt a felhívott 1. cikk (4) bekezdése alapján a Brüsszeli Egyezmény tárgyi hatálya alóli kivételként kezelte.⁸⁵ Ez utóbbi jogvitában a Court of Appeal előzetes döntéshozatali eljárást is kezdeményezett, de végül az ügy megoldódott és az előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelmet is visszavonták.

A kiterjesztő álláspontot képviselte az angol bíróság a *West Tankers Inc. V RAS Riunione Adriatica di Sicurtà SpA and others*⁸⁶ (a továbbiakban: *The Front Comor*) ügyben is, ahol a House of Lords szintén előzetes döntéshozatali eljárás keretében fordult az Európai Bírósághoz azzal a kérdéssel, vajon összeegyeztethető-e a Brüsszel I. Rendelettel, ha egy tagállami bíróság egy másik tagállam bírósága előtt folyó vagy megindítani kívánt eljárástól azért kívánja eltiltani a felet, mert az érintett bíróság előtt való perlés a felek között született választottbíróági megállapodásba ütközik.⁸⁷ A tényállás szerint 2000 augusztusában a *West Tankers Inc.* tulajdonában lévő és az *Erg Petrol* SpA-nak bérbeadott, „*The Front Comor*” névre keresztelt hajó nekiütközött Szürakuza partjainál az *Erg* tulajdonában lévő mólónak. A mólóban bekövetkezett kár megtérítését az *Erg Petrol* SpA biztosításának erejéig biztosítóitól, a *Ras Riunione Adriatica di Sicurtà SpA*-tól és a *Generali Assicurazione Generali SpA*-tól követelte, az így nem fedezett kár megtérítése tekintetében pedig választottbíróági eljárást kezdeményezett a *West Tankers Inc.* ellen Londonban, mivel a felek korábban hajóbérelti szerződésükben az angol jogot kötötték ki és London javára szóló választottbíróági kikötést tettek. 2003 júliusában az *Erg* biztosítói keresetet indítottak Olaszországban a *West Tankers*szel szembeni regress igényüket érvényesítendő. A *West Tankers* az angol bíróságtól anti-suit injunctió kibocsátását kérte az olasz bíróság előtt eljáró biztosítók ellen arra hivatkozva, hogy a megtérítési jogból folyó

⁸⁴ *Ingenhoven*: i.m. 310.

⁸⁵ *Dicey & Morris*: i.m. 12-129. sk.

⁸⁶ [Http://www.bücl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf](http://www.bücl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf) utolsó letöltés 2008. szeptember 15-én, elemzi: *Steinbrück*, *CJQ* (2007) 358, 358 skk.

⁸⁷ C-185/07.

követelésekre kiterjed a választottbírósági kikötés hatálya, így azokat is az angol bíróság előtt kell érvényesíteni.⁸⁸ *Colman* bíró 2005-ben úgy látta, a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátásának feltételei fennállnak, és kibocsátotta azt. Az ügy 2007-ben került az Európai Bíróság elé. Bár az ügyben döntés e tanulmány kéziratának lezárásáig nem született, a felek érvelésének és a szakirodalom ezzel kapcsolatos álláspontjának kifejtésével képet alkothatunk a jogintézmény által felvetett aktuális kérdésekről, az Európai Bíróság döntésének lehetséges irányáról.

Angol részről Lord Hoffmann fejtette ki a jogintézmény mellett felsorakoztatott 3 fő érvet az előkészítő iratban. Mindenekelőtt azt hangsúlyozta, hogy a Brüsszel I. rendelet hatálya az 1. cikk (2) bekezdés d) pont értelmében a választottbírósági eljárásokra nem terjed ki, így a választottbírósági kikötés kikényszerítésére kibocsátott anti-suit injunction sem lehet ellentétes a Rendelettel (a).⁸⁹ Azzal a gyakorlatias érveléssel élt továbbá, hogy London a nemzetközi választottbíráskodás egyik fellegetése, amit többek között éppen a határon átnyúló perlési tilalom kibocsátásának lehetősége tesz a felek számára vonzóvá (b). Az anti-suit injunction védelmében végül Lord Mance a jogintézmény hatékonyságát emelte ki (c).⁹⁰

ad a. Lord Hoffmann a választottbíráskodás kiterjesztő értelmezését követte értelmezésében. E kiterjesztő értelmezés mellett szól a Brüsszel I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés d) pontjának nyelvtani elemzése: a jogszabály szövege választottbíráskodásról és nem magáról a választottbírósági eljárásról szól. Ezt a kiterjesztő értelmezést támasztja alá a történeti megközelítés, mivel az alapítók a felhívott jogszabályhely kapcsán minden, választottbíráskodással kapcsolatos vita rendezését ki kívánták zárni.⁹¹ A rendszertani elemzés szintén vezethet arra az eredményre, hogy a választottbíráskodás fogalma az anti-suit eljárást is magába foglalja, hiszen a Brüsszel I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés d) pontjának kizáró rendelkezésén túl a 71. cikk (1) bekezdés utaló szabálya a New York-i Egyezmény rendelkezéseinek alkalmazását írja elő. A New York-i Egyezmény 2. cikk (3) bekezdése a

⁸⁸ [Http://www.biicl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf](http://www.biicl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf) utolsó letöltés 2008. szeptember 15-én, 2-6. pont Lord Hoffmann ismerteti a tényállást.

⁸⁹ [Http://www.biicl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf](http://www.biicl.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf) utolsó letöltés 2008. szeptember 15-én, 13. pont.

⁹⁰ Steinbrück, CJK, 2007, 358, 362

⁹¹ Maack: i.m. 145-149.

választottbíróági kikötések elismerésének és kikényszerítésének dokumentumaként szolgál az Európai Unióban is. (Az természetesen egy következő kérdés, hogy a New York-i Egyezmény mennyiben enged teret a választottbíróági kikötéssel kapcsolatban a perlési tilalomnak, ld.: II.3.1.c.)

A párhuzamos eljárások kivédésének a res judicata elvre és a perfüggőségre alapított egyezménybeli, majd rendeletbeli rögzítése nem minden eljárásjogi tényállásra jelent megoldást.⁹² Nem alkalmazható akkor, ha a felek személye, az eljárás alpjául szolgáló történeti tényállás vagy a jogcím nem teljesen azonos; sem pedig akkor, ha egy rendes bírósági és egy választottbíróági eljárás párhuzamosságáról van szó. A választottbíróági eljárás és a rendes bíróság előtt zajló eljárás párhuzamosságának tilalmára vonatkozó általános szabály ugyanis nincs, azaz e két eljárás vonatkozásában nem érvényesül a litispendens elve.⁹³ Ha a két eljárás nem tekinthető párhuzamosnak, akkor egy választottbíróági eljárással kapcsolatban, valamely rendes bíróság által hozott határon átnyúló perlés tilalom még közvetlenül sem tekinthető a Brüsszel I. Rendelet valamely rendelkezésével ellentétesnek.

Véleményem szerint ugyanakkor az eurokonform jogértelmezés egyértelműen a választottbíráskodás kiterjesztő felfogása ellen szolgáltat értvet. Ahogy azt az Európai Bíróság a Turner v. Grovit ügyben – összhangban a Brüsszel I. Rendelet Preambulának 17. pontjával – kifejtette, az Európai Unió az egymás jogrendszerébe és igazságszolgáltatásába vetett kölcsönös bizalmon alapul. Valamely választottbíróági kikötés kikényszerítésére kibocsátott határon átnyúló perlési tilalomnak az Európai Unióban olyan értelmezése is lehetséges, hogy az kétségbevonja a felhívott másik tagállami rendes bíróság szakmai hozzáértését, mert azt sugallja, hogy a tagállami bíróság helytelenül ítélte a választottbíróági kikötést nem létezőnek, érvénytelennek vagy hatálytalannak, és folytatott, vagy folytat le eljárást. Ez a látszat a kölcsönös bizalom elve ellen hat. Tekintettel a választottbíráskodás súlyára az európai régióban, ez a megállapítás arra ösztönözheti az Európai Bíróságot, hogy a választottbíróági kikötések kikényszerítésére kibocsátott anti-suit injunctiont is az európai joggal

⁹² Kruger, ICLQ (2004) 1030, 1036.

⁹³ Steinbrück, CJQ (2007) 358, 364;
http://www.biiic.org/files/2868_hol_west_tankers.pdf utolsó letöltés 2008. szeptember 15-én, 28. pont.

összegegyeztetetetlennek nyilvánítsa. Kérdés azonban, melyek azok a jogi érvek, amelyekre a Bíróság döntését alapozza.

ad b. London választottbírósgági szerepe vitathatatlan, nem szabad ugyanakkor elfelejtenünk, hogy Európában Genf, Bécs, vagy Párizs hasonló szerepet tölt be anélkül, hogy rendelkezésükre állna olyan eszköz, mint a határon átnyúló perlési tilalom. Az anti-suit injunction fontos ugyan, de nem játszik elengedhetetlen szerepet London választottbírósgági monopol helyzetének fenntartásában - így ez az érv nem indokolja a jogintézmény fennmaradását.

ad c. Az anti-suit injunction legitimitációját annak hatékonyságára alapozó harmadik érveléssel a szakirodalomban is gyakran találkozhatunk.⁹⁴ Láthattuk ugyanakkor a II.3.2 pontban, hogy az anti-suit injunction újabb joghatósági bonyodalmakhoz vezethet először a határozat kézbesítése, majd külföldön való végrehajtása, kikényszerítése folyamán.⁹⁵

IV. Összegzés

Az anti-suit injunction az angolszász jogi kultúrában mélyen gyökerező jogintézmény, aminek találkozása a kontinentális alapokon álló európai joggal korántsem konfliktusmentes. Ennek okait a következőkben találhatjuk: a kontinentális nemzeti és szupranacionális jogrendszerekben a joghatóság olyan eljárásjogi kategória, ami kötelező szabályokból álló zárt rendszert alkot, biztosítva ezzel a jogbiztonságot.⁹⁶ A kevésbé dogmatikus angol felfogás ezt anyagi jogi kategóriaként kezeli⁹⁷ és diszkrecionális döntési jogot enged a bíróságoknak, biztosítva ezzel az igazságosság esetről-esetre való érvényesülését.⁹⁸

⁹⁴ V.ö.: Hartley, ICLQ, 2000, 166, 169.

⁹⁵ Hau: i.m. 190; Ingenhoven: i.m. 334.

⁹⁶ Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J., (1998) 257., 307. sk.

⁹⁷ Maack: i.m. 147; Steinbrück, CJQ (2007) 358., 367.

⁹⁸ Ingenhoven: i.m. 313

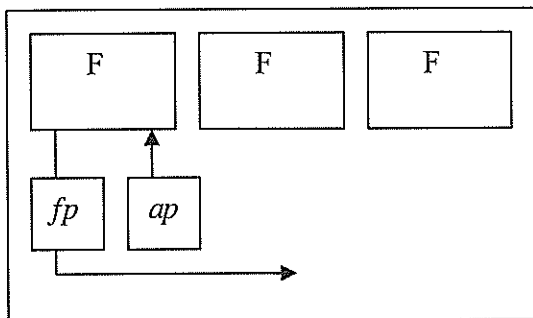
Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az anti-suit injunction csak egyike azon lehetséges eszközöknek, amelyekkel egy állam joghatóságának védelmében a forum shopping elkerülése vagy a választottbírószági kikötések védelme érdekében élhet. Jelen tanulmány kiragadta az angol anti-suit injunction intézményét és nem foglal állást más tagállamok gyakorlatával kapcsolatban. Példaként említhetjük az „Italian Torpedo”-nak elnevezett olasz bírósági gyakorlatot, ami a negatív megállapítási keresetek esetében a joghatóság gyakorlásának megtagadását takarja, ha a kereset tisztán pertaktikai indíttatású.⁹⁹ Ezek az európai jog szemszögéből nem megengedett eszközök.

Az anti-suit injunction azonban bevett jogintézmény a common law rendszerében. Egyetértek Schlosser és Inghoven azon megállapításával, miszerint a common law országok az Európai Unióhoz hasonlóan egyfajta jogközösséget alkotnak, amelynek a határon átnyúló perlési tilalom szerves része. Bár a civil law-common law konfliktus feloldásának elviekben alkalmas eszköze lehetne a határon átnyúló perlési tilalom, vagy egy ahhoz hasonló intézmény felvétele a kontinentális szemléletű uniós joganyagba¹⁰⁰; az anti-suit injunction az európai jogban várhatóan nem lesz hosszúéletű, mivel az európai jogtól teljesen idegen szemléletmódot képvisel.

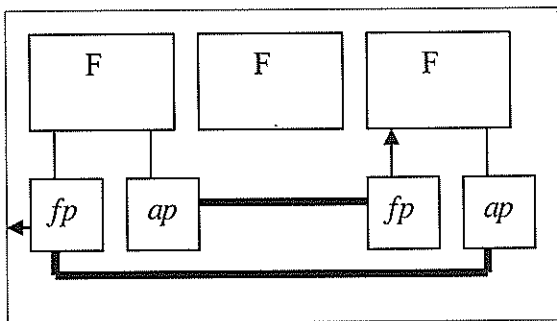
⁹⁹ Steinbrück, CJQ (2007) 358., 373. (további utalásokkal a 99. lábjegyzetben).

¹⁰⁰ Schlosser, IPRax (1999) 115., 117.; Inghoven: i.m. 313.

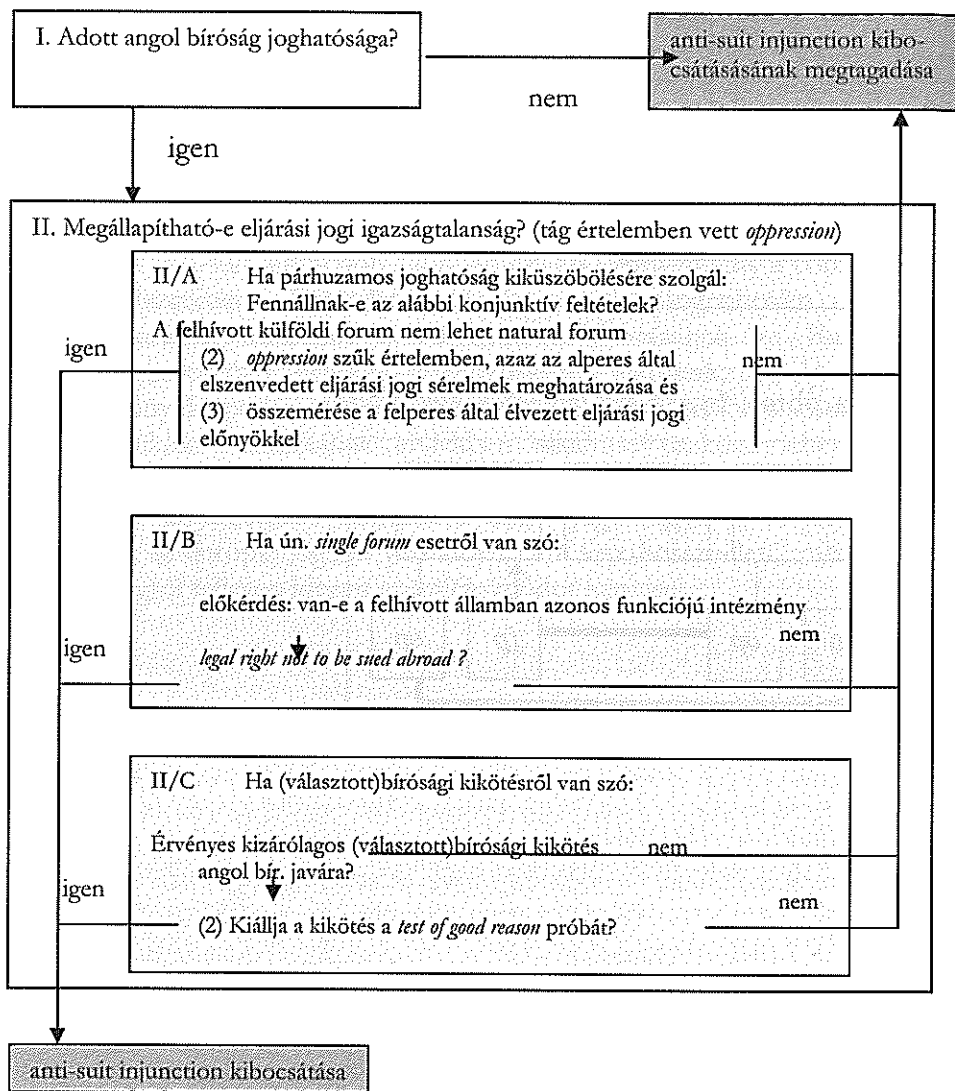
1. sz. ábra: *A stay of proceedings kibocsátása*

2. sz. ábra: *Az anti-suit injunction kibocsátása*

3. sz. ábra: *Az anti-suit injunction kibocsátásának modellje*¹⁰¹

¹⁰¹ Ingenhoven: i.m. 278-298; Fellas: i.m. 388.; Lenenbach, Loy. L.A. Int'l & Comp. L.J., (1998) 257, 268-271.